

Бекітілді
№19 ОМ КММ директоры
Ж.М.Шабаров

**«Достар-ай» домбыра үйірмесінің
Күнтізбелік жоспары**

Жетекшісі : Ғ.Қ.Әбіжәлел

2023 - 2024 оқу жылы

Алғы сөз.

«Достар-ай» атты домбыра үйрену үйірмесінің бағдарламасы оқушылардың қазақтың домбырасына деген сүйіспеншілігін және өз еліміздің тарихи аңыздарын білімдерін жетілдіруге негізделген. Бұл әдістемеде домбыра аспабында ойнауды үйрену методикасы қозғалған. Бағдарламаның басты темірқазығы балаларға домбыра үйрету арқылы олардың жалпы халық өнеріне деген ынтасын арттыру. Домбыра үйрету барысында халықтың музыка педагогикасына арқа сүйей отыра коллективті түрде нотасыз домбыра тартып үйретудің әдістемесін ұсынады. Әрі отбасы балаларын жағдайға қарай музыка мектебіне бере алмайды бірақ баланың өнерге деген ынтасы таусылмай біздің (тегін) үйірмемізде болашақ өнер жолының табалдырығын атауда. Домбыра үйренген баладан музыкант шығару мақсат емес, музыкант болатын бала арнайы музыка мектебіне, музыка академиясына барады. Бізден алған тәлім-тәрбие келешекте олардың өмірінде қандай да бір себін тигізеді деп ойлаймын. нағыз қазақ- қазақ емес нағыз қазақ- домбыра - деп Қадыр Мырзаәлиев атамyz жырлағандай тәуелсіз мемлекетіміздің ертеңі- ұрпағымыздың рухани байлығы мен мәдениетіне, қабілеті мен біліміне ұлттық дүниетанымына байланысты. Олай болса бұл бағдарламаның болашақ ұрпақтың ата дәстүрін, тарихын, өнерін дәріптейтін өз еліне деген сүйіспеншілігін тәрбиелеуде аса маңызы зор.

Түсінік хат

Басты мақсаты домбыра тартуы шеберлігін дұрыс меңгеруге оқушының өнерге деген ықыласын өсіріп, эстетикалық талғамын арттыруға музыканы дұрыс тыңдап, тереңдей түсуіне білуіне тәрбиелеу. Оқушыны көпшілік алдына шығарып өнер көрсетуге баулу. Сонымен бірге өнер көрсету тек өзінің орындаушылық шеберінің деңгейін таныту, сонымен бірге композиторларды және олардың шығармаларын насихаттау. Оқытушы сабақ өткізу барысында шәкіртіне шығарма туралы ақыл-кеңес айтумен бірге оны өз жоғары көркемдік дәрежеде орындап жеткізе білу керек

Мақсаты мен міндеті:

Бағдарлама мақсаты- Домбыра тарту шеберлігін дұрыс меңгеруге, оқушының өнерге деген ықыласын өсіріп эстетикалық талғамын арттыруға музыканы дұрыс тыңдап, терең түсінуге тәрбиелеу.

Домбыра үйірме жұмысының міндеттері:

1. Қазақтың ұлттық аспабы домбырамен таныстыру және құрметтеуге баулу.
2. Балаларды зейін қойып тыңдауға тәрбиелеу.
3. Оқушының шығармашылық мүмкіндігін дамыту.
4. Балаларды бойындағы импровизаторлық қабілетін оятып, әрі қарай дамыту.

Бағдарламаның негізгі бағыттары:

«Достар-ай» домбыра үйірмесі

Аптасына сағат саны -2 сағат, барлығы 68 сағат

Оқушылардың дайындық деңгейіне қойыла тын талаптар:

-Үйірмеге қатысушы оқушылар өздерінің кәсіби білімін толықтырып, тәжірибе жинақтайды. Ең бастысы шығарманы өз бетінше үйреніп орындауға дағдыланады.

- домбыраның құрлымы, сақтауы, қағыстары, аппликатурасы және шағын жаттығулар.

Халық әндер немесе шағын халық күйлер. – орындаушылық шеберлігін арттыру оқушыға нота әліпесімен таныстыру.

-Басқа елдердің музикасымен танысу және оны домбырамен орындау .

Сабақта ән немесе музыка аспаптарына, арналған музыка шығармаларын орындалғанда оны мазмұнына байланысты мәнерлі, түсініп, ал әннің сөздерін дәл анық айтысу керек. Оқушылар берілген ән немесе музыка шығармаларын жаттап алып, оны техникалық жағынан дұрыс орындап берумен қатар, шығарманың идеялық мазмұнын, оның авторларын және олардың тұрған дәуірін білулері керек. Оқушыларға әнді домбыра аспабына қосылып айтуға үйреткен жөн.

Домбыра сабағында музыкалық шығарманы, ән-күйді бастап үйретпес бұрын, қандай тақырыпқа жазылғанын, шығарманы жазған композитор оның дәуірі, творчествосы және орындалатын музыка шығармасының орындалу характері, техникасы, әдістері туралы қысқаша түсіндіріп өту керек. Өтілетін репертуар қазақ композиторларының шығармалары қазақтың халық әндері мен күйлері және ішінара батыс классиктері композиторларының шығармаларынан құралады. Ең бірінші домбыраны үйренгенде оны сазына келтіріп бұрауды бірінші жолға қою керек. Домбыра тартуға үйренудің негізгі мазмұны. Бірінші кезеңдерде музыка аспабы-домбырамен танысу. Домбыраны күтіп ұстау. Домбыраны тартқанда денемізді қалай ұстау керек. Дұрыс емес отырыс денсаулыққа зиян келіруі мүмкін. Оң қолдың тұрысы. «Тремол» қағысын шығару әдісі. Сол қолдың тұрысы. Ашық шектер. Сол қолдың 1,2,3,4-ші саусақтарымен жаттығып үйрену т.б. Келесі кезеңнен бастап мұғалім домбырашылардың басын қосып, домбыра тартқызып үйрету керек. Бұл әдіс оқушының домбыра оркестріне қосылып, музыка шығармаларын тартуды кеңінен үйретеді.

Домбыра үйірме ұстазының бас міндеті оқушыларға аспабқа деген қызығушылығын арттыру, халық музыкасы туралы білімді кеңейтіп, көркем дәмін тәрбиелеу. Қазіргі кезде домбыра үйрету бірнеше оқыту әдістері бар. Әдістердің әрқайсылары ерекше қызықты. Мен жұмыста цифрлық және еске сақтау әдістерін қолданылам, өйткені ол домбыра шертіп үйрену үшін өте тиімді. Бұл әдіс арқасында қойылған мақсат іске асады. Аспапты жақсы меңгеру үшін шағын этюдтер, жаттығулар қолданыламыз.

Домбыра үйренудің кезеңі

- Қызықты репертуар тандау. Балаларға жақын шығармалар
 - Ән салу.
 - Майсак импровизация (би немесе қозғалыс түрінде.) мысалы Дәулеткерейдің «Қос алқа»
- Күйін алсақ оқушылар осы күйді ерекше жақсы көреді, біз осы куйді тек қана ойнаймыз біз осы шығарманы би арқылы жаттаймыз.

Осындай қимыл арқылы сезініп, оқушыларға шығарманың сипатын сонымен бірге шығармашылық ізденісте өзін көрсете білу.

Және де ойын арқылы балаларға шығарманың ырғақ қағуын, еске сақтау қабілетін арттыру.

Ендігі кезеңде аңыз күйлер, ертегілер, композитордың өмірбаяны бұл жерде біз компьютердік технологияны пайдалынамыз.

Және қазіргі кезде интернет, компьютердің заманы. Балаларға реферат дегеніміз өте оңай тапсырма болғандықтан, мен топтық проектік жоба тапсырмасын қолданғанын жөн көремін.

Оқушылар сол интернетті пайдаланып Мысылы, Корқыттың күйлерін, немесе Абайдың естілмеген әндерін іздестіру арқылы қорғауға баулу.

Мен жұмыс барысында осындай сабақтың түрін пайдалынамын: жарыс сабақ, ойын сабағы ашық ойлау сабағы, концерт сабағы, сахналық көрініс сабағы, т.б. Уақыт орында тұрмайды қазіргі кезде балаларға өте ұнайтын Дэкко жаңа стилі. Дэкко - домбырамен эстрада компьютермен күй орындау.

№	Тақырыбы	Сағат саны	мерзімі
1	Домбыра ұстау әдісі	1	05.09
2	Сол қолдың қойылымы	1	07.09
3	Оң қолдың қойылымы	1	12.09
4	Сол қолдың таңбалануы	1	14.09
5	Домбыра пернесі	1	19.09
6	Домбыра тартуды үйрену	1	21.09
7-8	Қағыстар: жоғарғы, төменгі	2	26.09.28.09
9-10	Қағыс қағып үйрену	2	03.10.05.10
11-12	Төменгі бағыттағы қағыстарды меңгеру	2	10.10.12.10
13	1,2,3,4 жаттығулар	1	17.10
14-15	Жоғарғы бағыттағы қағыстарды меңгеру	2	19.10.24.10
16	1,2,3,4 жаттығулар	1	26.10
17-18	Алма кезек қағыстарды меңгеру	2	07.11.09.11
19	1,2,3,4 жаттығулар	1	14.11
20	Перне басып ойнау	1	16.11
21	1,2,3,4 жаттығу	1	21.11
22-23	Практикалық жұмыс “Еркем-ай” әні	4	23.11.28.11.
24-25			30.11.05.12
26-27	Практикалық жұмыс “Еркем-ай” әнін қайталау	2	07.12.12.12
28-29	Жаттығулар	2	14.12.19.12
30-31	Практикалық жұмыс: “Балалар биі” күйлері	4	21.12.26.12
32-33			28.12.09.01
34-35	Практикалық жұмыс: “Балалар биі” күйлерін қайталау	2	11.01.16.01
36-37	Практикалық жұмыс: «Жастар күйі»	4	18.01.23.01
38-39			25.01.30.01
40-41	Практикалық жұмыс: «Жастар күйі»	4	01.02.06.02
42-43			08.02.13.02
44-45	“Желбір жекен” әнін үйрену	4	15.02.20.02
46-47			22.02.27.02
48-49	“Желбір жекен” әнін үйрену	2	29.02.05.03
50-51	“Құрбым-ай” әнін үйрену	2	07.03.12.03
52-53	“Құрбым-ай” әнін үйрену	2	14.03.19.03
54	Күй өнері	1	02.04
55-56	«Би» күйінің 1-шумағын үйрену	2	04.04.09.04
57-58	«Би» күйінің 2-шумағын үйрену	2	11.04.16.04
59-60	«Қосалқа» күйінің 1-бөлімі	4	18.04.23.04
61-62			25.04.30.04
63-64	«Қосалқа» күйінің 2-бөлімі	4	02.05.07.05
65-66			08.05.14.05
67	Күйді қайталау	1	16.05
68	Жыл бой өткен тақырыптарды қайталау	1	21.05

Анықтама

Мақсаты :

Бағдарлама мақсаты-Домбыра тарту шеберлігін дұрыс меңгеруге, оқушының өнерге деген ықыласын өсіріп эстетикалық талғамын арттыруға музыканы дұрыс тыңдап, терең түсінуге тәрбиелеу.

Домбыра- ерте заманнан бері халқымызбен бірге жасасып келе жатқан, оның рухани жан серігіне айналған музыкалық аспаптардың бірі. Күй - қазақ халқының музыкалық мұраларының бірі. Үйірме оқушыларды ұлттық өнерге баулу мақсатында ұйымдастырылып отыр. Оған домбыра аспабына қызығушылық танытқан, оны үйренуге ынталы, 5- 7 сыныптардың оқушылары тартылды. Үйірменің балаларға берері көп.

2022 жылы мектебімізде «Достар ай» домбыра үйірмесі жасөспірімдерді ұлттық өнерге баулу мақсатында ұйымдастырылды. Үйірме аптасына 2 рет ұйымдастырылады. Үйірмеде топтық, жұптық және жеке балалармен жүргізіледі. Домбыра үйірмесінің оқушылары мектебіміздегі түрлі іс-шараларға белсене ат салысады. «Достар ай» үйірмесі одан әрі жұмыс жасай отырып, болашақтың бойына домбыра үнімен күй төктіруге әрқашан дайын.

